

Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Penybont

Eich cyngor gwirfoddol sirol lleol

4. Gwirfoddolwyr

4.8 Cadw gwirfoddolwyr yn ddiogel

Mae asesu a rheoli risg yn rhan hanfodol o'r 'ddyletswydd gofal' bob dydd i wirfoddolwyr.

Does dim gweithgaredd di-risg, ond wrth gynllunio ymlaen llaw a rhagweld beth allai fynd o chwith, gellir dileu risgiau sylweddol a lleihau effaith digwyddiadau niweidiol.

Mae yna wahanol fathau o risg sy'n gysylltiedig â gwirfoddolwyr. Er enghraifft:

Risgiau i wirfoddolwyr

- Mae rhai gweithgareddau gwirfoddol yn beryglus yn eu hanfod, megis gwasanaethau achub mewn argyfwng, neu weithgareddau chwaraeon
- Gall yr amgylchedd lle cynhelir y gwaith gwirfoddol fod yn anniogel
- Efallai nad yw gwirfoddolwyr wedi paratoi'n ddigonol i gynnal gweithgareddau, neu ddefnyddio cyfarpar yn ddiogel
- Efallai fod yna ddiffyg eglurder o ran y ffiniau o'r hyn sy'n dderbyniol, fel y bydd gwirfoddolwr yn gweithredu y tu hwnt i lefel ddiogel ei hyfforddiant neu ei allu
- Efallai nad yw data personol gwirfoddolwyr yn cael ei gadw'n gyfrinachol

Risgiau i'r mudiad

- Gellir niweidio enw'r mudiad os yw gwirfoddolwyr yn ei gamgynrychioli neu'n siarad neu'n ymddwyn yn amhriodol
- Torri cyfrinachedd
- Dwyn, twyll neu gamddefnyddio adnoddau

Risgiau i gleientiaid neu fuddiolwyr

- Gwirfoddolwr yn cam-drin cleientiaid neu fuddiolwyr
- Darparu gwybodaeth neu gyngor anghywir
- Gofal, gwasanaeth neu ymddygiad o safon annigonol

Risg o niwed i gydweithwyr

- Camu y tu hwnt i ffiniau/awdurdod rôl wirfoddol
- Perfformiad is na'r safon gan wirfoddolwr sy'n gorfodi eraill i ddelio gyda'r canlyniadau
- Ymddygiad gwahaniaethol neu aflonyddu

Mae defnyddio canllawiau a hyfforddiant priodol ar arferion diogel, monitro neu oruchwylio'n barhaus a defnyddio cyfarpar diogel i gyd yn fesurau y gellir eu cymryd i leihau'r tebygolrwydd o broblemau'n codi.

Fel arall gallech ystyried addasu gweithgaredd gwirfoddol, neu ei atal yn gyfan gwbl os credir bod y risg yn annerbyniol.

Cynnal Asesiad Risg

Mae proses asesiad risg yn helpu i ganfod risgiau sylweddol ac yn darparu fframwaith i ganfod camau y gellir eu cymryd i leihau'r risgiau hyn.

Mae gofyn am agwedd 'resymol'. **Nid** y nod yw gosod rheoliadau na chyfyngiadau afrealistig neu ormodol ar wirfoddolwyr na chreu baich llethol i'r mudiad.

Mae pedwar cam clir mewn asesiad risg:

1. Canfod y **peryglon** posib
2. **Categoreiddio**'r rhain yn ôl eu tebygolrwydd a'u heffaith
3. Canfod a gweithredu **mesurau** i reoli'r risgiau
4. **Adolygu**'ch asesiad risg yn sgil profiad a gwneud newidiadau yn ôl yr angen

- 1 Edrychwch am unrhyw **beryglon** - unrhyw beth all achosi niwed i rywun. Ystyriwch y tasgau a wneir a beth sy'n digwydd *mewn gwirionedd*, nid beth ddylai ddigwydd. Gellir hyfforddi pobl i wneud rhywbeth mewn modd arbennig, ond ni fyddant efallai yn dilyn y cyfarwyddyd yma - aseswch sut maen nhw'n mynd ati i weithio.
- 2 Ar gyfer pob perygl a ganfuwyd, amcangyfrifwch y siawns o niwed (sgôr, er enghraifft, ar raddfa 1-5) a pha mor ddifrifol fyddai'r niwed (eto sgôr 1-5). Mae lluosig'r ddwy sgôr hyn yn rhoi ffordd o asesu'r risgiau perthnasol. Po uchaf yw'r sgôr, y mwyaf yw'r risg.
- 3 Nodwch ba fesurau sydd eisoes yn eu lle i reoli neu leihau pob risg ac unrhyw beth arall rhesymol y gellid ei wneud. Blaenoriaethwch gamau y byddwch yn eu cymryd – dylid canolbwyntio ar leihau'r risgiau mwyaf difrifol a hefyd ar gymryd camau sy'n syml ac yn hawdd eu gwneud.
- 4 Mae angen i ganlyniadau asesiad risg gael eu cyfathrebu i bawb perthnasol a'u hadolygu'n rheolaidd gan bawb perthnasol (staff a gwirfoddolwyr). Bydd cynnwys nifer o bobl, gyda'u gwahanol safbwyntiau, yn cryfhau'r asesiad risg.

Mae templed i gynnal asesiad risg ar gael i'w [lawrlwytho yma](#) a'i addasu i'ch dibenion eich hun.

Beth i'w asesu?

Risgiau yn y mudiad cyfan

Fel mudiad mae'n bosib bod gennych bolisiau sy'n rhoi sylw i faterion megis defnyddio cyfryngau cymdeithasol a'r rhyngwrwydd, gweithio'n unigol, cyfrinachedd, diogelu, iechyd a diogelwch, diogelu data. Mae'r rhain i gyd yn cynnwys canfod risg a

gweithdrefnau rheoli priodol i ryw raddau. Ond nid yw'r rhain ar eu pen eu hunain yn ddigon.

Asesu gweithgareddau ac amgylcheddau

Gellir defnyddio templed fel yr un uchod i asesu risgiau digwyddiad neu weithgaredd – gan ganolbwyntio ar y gweithgaredd a'r amgylchedd lle y bydd yn cael ei gynnal. Gall hyn fod yn ddigwyddiad neu daith un-tro, neu'n weithgaredd rheolaidd.

Ar gyfer digwyddiadau rheolaidd gall fod yn ddefnyddiol i gynhyrchu, o'ch asesiad risg cychwynnol, 'restr wirio' o'r hyn y mae angen i drefnydd y digwyddiad ei wneud i sicrhau bod y digwyddiad yn rhedeg yn ddiogel ac yn esmwyth.

Asesu'r rôl wirfoddol

Dylid ysgrifennu disgrifiad o'r rôl wirfoddol, er mwyn eglurder (mae templed ar gael [yma](#)). Gellir ei ddefnyddio wedyn fel sail i asesu'r risg gysylltiedig. Yn aml bydd hyn yn helpu i lwyio'r blaenoriaethau ar gyfer sefydlu a hyfforddi'r gwirfoddolwr, er enghraifft. Bydd yn aml yn helpu i lunio cwrpas y rôl gan gynnwys rhai ffiniau priodol (hynny yw, y terfynau lle mae risgiau dod yn annerbyniol). Mae angen i ffiniau rôl wirfoddol a gytunwyd gael eu cyfathrebu'n glir i wirfoddolwyr ac, os oes angen, i gleientiaid a staff.

Mae'n bosib y bydd polisïau presennol y mudiad yn delio gyda llawer o'r risgiau a ganfyddir. Ond, i fod yn effeithiol, rhaid cyfathrebu'r rhain i wirfoddolwyr hefyd fel sy'n briodol.

Mae'r disgrifiad o'r rôl wirfoddol yn adnodd gwerthfawr wrth recriwtio. Os oes angen profiad neu rinweddau penodol, dylai ddweud hynny. Gall recriwtio gwirfoddolwyr sy'n addas iawn i'r rôl fod yn elfen bwysig o reoli risg. Mae hyn yn arbennig o wir mewn achosion lle mae'r rôl wirfoddol yn rhoi lefel uchel o risg (e.e. ymdrech gorfforol) neu gyfrifoldeb (e.e. cysylltiad â chleientiaid agored i niwed).

Asesu unigolion

Mewn rhai achosion bydd angen asesiad risg sy'n canolbwyntio ar unigolion. Bydd cynnal asesiad risg yn rheoliad ar gleientiaid cyn i wirfoddolwyr ymweld â'u cartref, er enghraifft. Wedyn mae angen cyfathrebu gwybodaeth berthnasol i'w gwirfoddolwr.

Yn achos gwirfoddolwr ag anghenion arbennig, bydd asesiad risg o'i alluoedd mewn perthynas â'r gweithgareddau y bydd yn eu cynnal neu'r amgylcheddau y bydd yn gweithredu ynddynt yn helpu i ganfod unrhyw gymorth neu addasiadau angenrheidiol. Mae hyn yn bwysig er mwyn dangos ymrwymiad i gyfle cyfartal.

Gwybodaeth bellach

Mae'r [Safon Buddsoddi mewn Gwirfoddolwyr](#) yn ei gwneud yn ofynnol i gynnal asesiad o'r risg bosib i wirfoddolwyr wrth ddylunio rolau gwirfoddol (Dangosydd 5.1) ac y ceir eglurder o ran ffiniau rolau gwirfoddol (Dangosydd 7.3)

Gweler hefyd daflen wybodaeth 4.8.1 Aseidiadau risg – gwirfoddolwyr sy'n gweithio o'u cartrefi

Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch

www.hse.gov.uk

Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974.

Rhoddir cyfrifoldebau ar y cyflogwr o safbwynt pobl nad ydynt yn weithwyr cyflogedig iddo, ac y gallai gweithgareddau'r cyflogwr effeithio arnynt – pobl megis gwirfoddolwyr, ac aelodau'r cyhoedd:

'...cyflawni'r ymrwymiad hwn yn y fath fodd er mwyn sicrhau, cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol bosib, nad yw'r unigolion na chânt eu cyflogi ganddo ond y gellir effeithio arnynt, trwy hynny, yn dod i gysylltiad â risgiau i'w hiechyd na'u diogelwch'

'...rhoi i'r unigolion (nad ydynt yn weithwyr cyflogedig iddo) y gallai'r modd y mae'n cyflawni'r ymrwymiad hwn effeithio arnynt, y wybodaeth a bennir am y cyfryw agwedd ar y ffordd y mae'n cyflawni ei ymrwymiad ag y gall effeithio ar eu hiechyd neu'u diogelwch'

Atodiad 1

Rhai cwestiynau i'w hystyried wrth Ganfod Risg

Y gwirfoddolwr:

- A oes unrhyw ofynion hanfodol wrth ddethol gwirfoddolwyr ar gyfer y rôl hon – neu unrhyw beth a fyddai'n golygu na ellid lleoli gwirfoddolwr
- A oes gan y gwirfoddolwr unrhyw anghenion neu ofynion arbennig

Natur y rôl:

- A oes risg o ymddygiad treisgar neu ymosodol
- A yw cyfrinachedd yn bwysig
- A oes risg o anaf neu niwed corfforol ee codi, straen i'r llygaid (o ddefnyddio sgrin gyfrifiadurol yn ormodol), anaf straen ailadroddus
- A yw'r rôl gwirfoddoli yn debygol o fod yn anodd yn emosiynol.

Yr amgylchedd:

- A yw'r amgylchedd gwirfoddoli yn addas i'r dasg (ee safle gweithio, storfeydd diogel, preifatrwydd)

Cyfarpar:

- A yw'r cyfarpar yn briodol, yn ddiogel ac yn addas i'r dasg
- A yw offer gwarchodol/diogelwch yn angenrheidiol

Arall:

- A eir i gostau, ac a ellir ad-dalu'r rhain
- A oes ffiniau neu derfynau sylweddol i'r hyn a ddisgwylir yn y rôl hon i wirfoddolwyr

Rhai camau gweithredu posib i reoli risg neu ei lleihau:

- Darparu gwybodaeth am ddiogelwch
- Sicrhau y rhoddir goruchwyliaeth / cymorth wrth gefn
- Darparu / archwilio'r offer
- Talu treuliau
- Cytuno ar y gofynion o safbwynt adrodd/ cadw cofnodion
- Cytuno ar/ pwysleisio rhai 'rheolau sylfaenol'
- Hyfforddiant a sefydlu
- Addasu'r rôl-ddisgrifiad
- Llunio / diwygio polisiau sefydliadol
- Gweithdrefnau mewn argyfwng

Ymwadiad

Mae'r wybodaeth a ddarperir yn y daflen hon ar gyfer cyfarwyddyd yn unig. Nid yw'n amnewid am gyngor proffesiynol ac ni allwn dderbyn unrhyw gyfrifoldeb am golled o ganlyniad i unrhyw berson weithredu neu wrthod gweithredu arno.

Am rhagor o wybodaeth cysylltwch â

Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Penybont

112-113 Heol y Fasnach , Maesteg , Pen-y-Bont ar Ogwr, CF34 9DL

Elusen Gofrestredig: 1146543 Rhif Cwmni: 07691764

Ffôn: 01656 810400

bavo@bavo.org.uk

Ffacs: 01656 812151

www.bavo.org.uk

Cynhyrchwyd gan WCVA, Cynghorau Gwirfoddol Sirol a Chanolfannau Gwirfoddoli
Wedi ei ddiweddarau: 14/09/2016

Ffôn: 0300 111 0124
www.wcva.org.uk